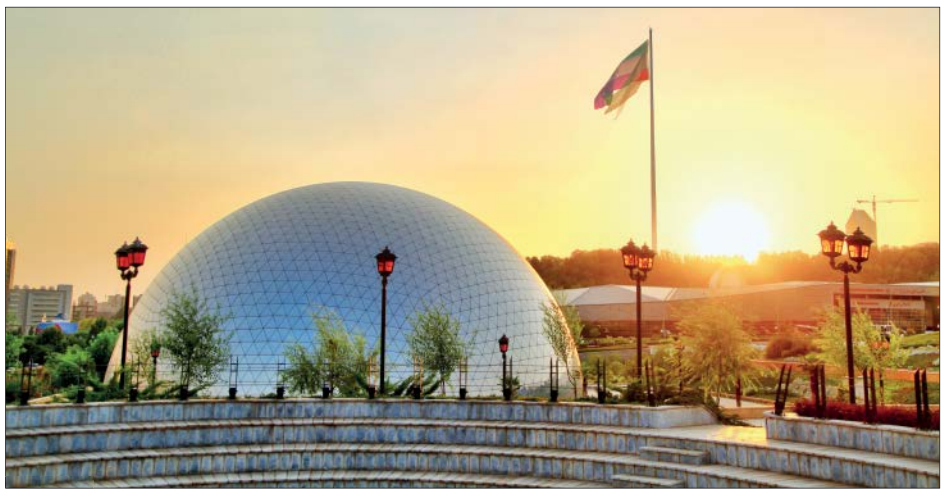
جلوه‌های خرمشهر در موزه ملی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس

سراسر نمای مقاومت؛ گرداگرد افتخار و غرور

علیرضا سلیمی
کارشناس موزه

اگر از مسیر شرق به غرب بزرگراه همت عبور کرده باشید حتما یک گنبد صیقلی توجه‌تان را جلب کرده است و شاید شعر حافظ را ناخودآگاه زمزمه کرده باشید که از گنبد مینا می‌گفت! نگینی روشن و عظیم که چشم را به مهمانی دعوت می‌کرد.

این گنبد صیقل یافته سراسرنمای مقاومت، در قلب شهر تهران. برای ورود به این ساختمان، پلکانی باریک تعبیه شده است و در ورودی آن دو تندیس برنجی زیبا خودنمایی می‌کند. قسمت مرکزی این بنا از یک کُره بتنی به صورت یکپارچه و هنرمندانه ساخته شده است که به سه طبقه تقسیم شده است. ابتدای ورود به سراسرنمای خرمشهر شاهد ۵ تابلوی عکس از روزگارخرمشهر در قبل از جنگ هستیم که یادآور سرسبزی و شادابی این شهر است. سپس وارد خیابان شقایق خرمشهر می‌شویم، در این خیابان مکان‌های مختلفی مثل خرمافروشی، سینما حافظ، ساندویچی، خانه‌های مسکونی و همچنین ساعت‌سازی و دبستان دخترانه‌ای که گویای همزمانی شروع حمله رژیم بعث با بازگشایی مدارس است شبیه سازی شده و در همه این‌ها آن چه مشهود است آرامش زندگی مردم پیش از وقوع جنگ است. تا آن‌که به یکباره شرایط تغییر کرد. در انتهای خیابان نمونه‌ای از ویرانی‌هایی را که غرش تانک عراقی و ورود به خانه‌های مردم پدید آورده به صورت نمادین شبیه‌سازی شده. بعد از عبور از کنار این تانک به دیوار مقاومت خرمشهر می‌رسیم؛ نقش برجسته‌ای به مساحت ۲۲۰ متر مربع که دور حلقه داخلی گنبد به رنگ سفال و با یونولیت و لایه‌ای از بتن ساخته شده است و دور آن ۱۶ سیستم رایانه لمسی قرار گرفته که تصاویر و اطلاعاتی درباره دفاع مقدس را در دسترس بازدیدکنندگان گذاشته است. در قسمت مرکزی سراسرنما یک کره بتونی به صورت یکپارچه و هنرمندانه ساخته شده است که نیم کره شمالی آن سالن پخش فیلم به صورت پانورامای ۳۶۰ درجه می‌باشد. ارتفاع گوی از کف سالن نمایش فیلم تا سقف گنبد ۱۷/۵ متر، قطر گوی ۳۵/۵ متر و مساحت آن ۹۴۵ متر مربع است. در وسط این سالن جایگاه قرارگیری بازدیدکنندگان است. در فضای اطراف و حاشیه‌ای که با استفاده از دیوار شیشه‌ای جدا شده، تا دیواره گنبد، مجموعه‌ای از تجهیزات از جمله ۳ قبضه توپ، یک دستگاه خودرو جیپ نظامی و تعداد زیادی پوکه توپ و جعبه مهمات و از این قبیل تجهیزات قرار گرفته شده است. به علاوه اینکه ۳۹ دستگاه پروژکتور هم در درون همان فضای حاشیه‌ای گنبد تعبیه شده است که کار پخش تصاویر را به عهده دارد. اولین تصویری که زیر گنبد و به صورت ۳۶۰ درجه به نمایش در می‌آید نقاشی دیجیتالی است از عکس‌های حماسه خرمشهر که استاد ناصر پلنگی در مدت ۵ سال آن را به سرانجام رسانده است.

پس از توضیحات روایتگران فیلم ۳۶۰ درجه‌ای با جذابیت‌های فوق‌العاده‌ای پخش می‌شود. پس از اتمام فیلم و خروج از زیر گنبد سراسرنما به ایستگاه صلواتی می‌رسید که یادآور همان روزهای پرشکوه دفاع مقدس است. در این قسمت بازدیدکنندگان می‌توانند استراحت کوتاهی کنند و سپس به تماشای ماکت ۳ وجهی عملیات بیت‌المقدس بروند، ماکتی که با استفاده از ۹ پروژکتور روی ۲ پرده و یک سکو با استفاده از تصاویر دوران جنگ و افکت‌های کامپیوتری به تشریح کامل «اشغال تا آزادی شهر خرمشهر» می‌پردازد.

در بخش دیگر و در طبقه زیرین سراسرنما، نخستین پل خرمشهر که اکنون به پل قدیم یا آزادی معروف است را نشان می‌دهد. این پل به عنوان یکی از شاخص‌ترین نمادهای مقاومت خرمشهر شناخته می‌شود، جمعی از رزمندگان بر روی باقی‌مانده‌های این پل جمع شده و خوشحالی غیر قابل وصف خود را با دادن شعارهای ا... اکبر و در دست داشتن عکس امام(ره) ابراز می‌دارند. در کنار این پل تابلوی معروفی است که روی آن نوشته شده است؛ «جمعیت ۳۶ میلیون نفر» که انسان ناخودآگاه با دیدن آن احساس غرور می‌کند.

در بخش پایانی سراسرنما یک قبضه توپ سنگین با لوله‌ای خمیده به نشانه تعظیم در برابر رزمندگان قرار گرفته است که نمادی است از تجهیزات مدرن رژیم بعث که از طرف حامیان شرقی و غربی به او داده می‌شد. در کنار آن نخلی است ایستاده که سر به آسمان کشیده است و تصویری از سرسبزی نخلستان‌های خرمشهر عزیز پس از ۸ سال جنگ تحمیلی. و انتهای بازدید همراه است با به جای آوردن نماز شکر در فضایی با شکل و شمایل سنگر رزمندگان هشت سال مقاومت و ایثار.

در موزه و سراسرنمای مقاومت سپهبد شهید قاسم سلیمانی علاوه بر بحث فوق نمایشگاه موزه مقاومت در ۱۲ بخش بصورت غرفه که مربوط به کشورهای آفریقا، افغانستان، بوسنی، داعش سوریه، عتبات وعراق، فلسطین، لبنان، دشمن شناسی، شهدا و حاج قاسم، یمن و بحرین است به همت سپاه قدس درشهریور ماه ۱۳۹۹ افتتاح گردید. همچنین نمایشگاه پایان داعش بخش‌هایی از محوطه بیرونی و داخلی سراسرنمای را به خود اختصاص داده که شامل تجهیزات و ادعوات، اسناد و ماکت است.

محله‌ی همه مردم ایران

یکی از نمادهای روزهای ابتدایی جنگ «محله خرمشهر» است که در تالارهای هشت‌گانه موزه ملی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس قرار دارد. وارد تالار دوم موزه که می‌شوید انگار پا به سال ۵۹ گذاشته‌اید ، اثر هنری محله خرمشهر، بزرگترین کار حجمی در موزه است که به صورت مشابه واقعی ساخته شده و بخش‌هایی هرچند کوچک از آن دوران را به نمایش می‌گذارد. بازارتخریب شده شهر و مدرسه آسیب دیده از جنگ که بسیاری از دانش‌آموزان خرمشهری خوب به یاد دارند بر روی تخته سیاه کلاس درس، این جملهٔ حضرت امام (ره) که: «اسلام درس اول و آخر ماست.» نقش بسته است. بخش دیگری از محله خرمشهر به خانه‌های مردم خرمشهر اختصاص دارد، روزهایی که ارتش بعث، جنگ را به خانه‌های مردم شهر کشانده بود و شعله‌های آتش خانه‌های مردم را می‌سوزاند هرگز فکر نمی‌کرد روزی سر افکنده این شهر را ترک می‌کند.

محله خرمشهر مظلومیت دانش‌آموزانی است که برای رفتن به مدرسه و دیدن همکلاسی‌ها لحظه شماری می‌کردند. اما غرش توپ‌ها سرنوشت دیگری برای آن‌ها رقم زد. در یکی از بخش‌های محله خرمشهر اتاق ویران شده یکی از خانه‌های خرمشهری را می‌بینیم که عقربه‌های ساعت روی دیوار زمان آغاز حمله سراسری علیه مردم را نشان می‌دهد. سقف‌های ویران شده و اتاق‌های به‌هم ریخته محله خرمشهر داستان آوارگی مردمان بی‌گناهی است که فقط می‌خواستند زندگی کنند اما حمله سراسری حزب بعث به شهادت و آواره شدن هزارن غیرنظامی از زن و مرد و کودک خرمشهری انجامید، وقتی وارد محله خرمشهر می‌شوی همه چیز برایت تصویر می‌شود فرقی نمی‌کند که آن روز کجا بودی؟ اصلا به دنیا آمده بودی یا نه؟ این‌جا هنوز هم ترک غمناک شهر را که توسط خانواده‌ها، زنان، کودکان و کسانی که توان مقابله نداشتند را می‌شود دید، این‌جا هنوز هم صدای مردمانی را که تصمیم به دفاع گرفتند و به ندای امام(ره) لبیک گفتند را می‌شود شنید، شور هوای محله خرمشهر نوید بخش آزادگی مردمانی است که اگرچه شهرشان سقوط کرد اما ایمان‌شان را حفظ کردند و ایستادند و سرانجام بعد از ۱۹ ماه اسارت شهرشان را خدا آزاد کرد و صدای آزادی‌اش همچنان در کوچه‌پس کوچه‌های شهر جاری است.

قلب مقاومت

«مسجد جامع خرمشهر، قلب شهر بود که می‌تپید و تا بود مظهر ماندن و استقامت بود، مسجد جامع مادری بود که فرزندان خویش را زیر بال و پرگرفته در بی‌پناهی پناه داده بود و تا بود مظهر ماندن و استقامت بود.»

قلبی که نه فقط در خرمشهر و برای همه مردم ایران، بلکه در موزه ملی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و برای مردم تهران هم می‌تپد!

شاید جانمایی مسجد جامع خرمشهر در انتهای تالارهای موزه‌ای که به پاس حماسه‌های انقلاب و دفاع مقدس برپا شده است ایده‌ای بکر و جذاب باشد، مسجدی در همان ابعاد واقعی مسجد جامع خرمشهر با این تفاوت که بنای خرمشهری راز شهدا و رزمندگان و زائران راهیان نور است در قلب خرمشهر، و این شوق آورنده چشم‌هایی که پس از تماشای تاریخ حماسه ایرانیان بال گنبدش را به روی بازدیدکنندگان گشوده است.

مسجد جامع خرمشهر ساخته موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس یکی از مستندات تاریخی جنگ و نماد مقاومت و پیروزی مردم غیور خرمشهر در مقابل دشمن است، کارهای فرهنگی و برنامه‌های مذهبی و معنوی متفاوت این مسجد را محل حضور بسیاری از مردم کرده است، چرا حس حضور در جهاد اکبر و اصغر را توامان دارد.

شاید مسجد جامع خرمشهر موزه ترجمان همین مصرع حافظ است که؛ بُعد منزل نبود در سفر روحانی...